

Dnr: Ku2025/00871

Stockholm 2026-01-07

Till: Regeringskansliet, Kulturdepartementet

Ku.remissvar@regeringskansliet.se

Ku.kkm@regeringskansliet.se

Remissyttrande över *En kulturkanon för Sverige* (SOU 2025:92)

1. Inledning

Sveriges hembygdsförbund ansluter drygt 2 000 föreningar i 26 regionala förbund med det gemensamma ändamålet att utforska, bevara och förmedla lokal kultur och kulturarv i Sverige. Föreningar finns i samtliga kommuner och samlar totalt nära 400 000 medlemskap. Hembygdsrörelsen är utpräglad ideell och finansieras huvudsakligen av medlemsavgifter och försäljningsintäkter. Offentligt stöd utgår i varierande grad från kommuner och regioner. Det statliga kulturstödet till riksförbundet beräknas motsvara cirka 8 procent av omsättningen 2026.

Sveriges hembygdsförbund delar betänkandets övergripande mål om bildning, gemenskap och delaktighet men vi anser av flera skäl att en kulturkanon är fel väg att gå. Bildning och delaktighet formas främst genom människors aktiva deltagande i kulturlivet och från vårt perspektiv handlar det främst om goda förutsättningar för ett aktivt föreningsliv, tillgång till mötesplatser och arenor samt stöd från studieförbunden – förutsättningar som under innevarande mandatperiod försämrats till följd av regeringens politiska prioriteringar.

2. Sammanfattande ställningstaganden

Sveriges hembygdsförbund:

- ifrågasätter kulturkanon som styrmedel för bildning, gemenskap och inkludering,
- avvisar förslaget att finansiera stiftelsens grundkapital med medel från Allmänna arvsfonden,
- ser betydande risker för ökad innehållslig styrning i strid mot principen om armlängds avstånd,
- understryker att civilsamhällets och folkbildningens roll inte är att vara genomförare av statligt fastställt kulturinnehåll,
- framhåller att statens roll bör vara att stärka förutsättningarna för deltagande genom att tillhandahålla resurser för kulturlivets infrastruktur, dvs. stöd för institutioner, civilsamhället och det fria kulturlivet i övrigt.

3. Principiella utgångspunkter: bildning, kultur och deltagande

Betänkandet utgår från antagandet att gemensamma kulturella referenser behöver fastställas för att stärka sammanhållning och delaktighet. Sveriges hembygdsförbund menar att denna problembeskrivning riskerar att förenkla både historiska och samtida processer.

Inom hembygdsrörelsen förstås kultur som levande praktik som hålls vid liv genom människors aktiva engagemang. Bildning växer i detta sammanhang fram genom nyfikenhet, gemensamt utforskande och lokalt förankrade sammanhang. Denna syn ligger nära de perspektiv som uttrycks i UNESCO:s konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet.

Utifrån detta perspektiv menar Sveriges hembygdsförbund att statens främsta uppgift inte är att definiera vilka verk eller uttryck som ska utgöra bildningens grund, utan att skapa goda förutsättningar för människor att mötas kring kultur i hela landet.

4. Styrning, organisering och armlängds avstånd

Betänkandet föreslår att en statligt fastställd lista över 100 verk ska förvaltas av en självständig stiftelse. Ambitionen att värna självständighet är i grunden positiv. Samtidigt innebär själva konstruktionen av en statligt initierad kulturkanon en tydlig innehållslig styrning.

Principen om armlängds avstånd bygger på att politiken sätter mål och ramar, men avstår från att normera kulturellt innehåll. När staten pekar ut specifika verk som normerande sker en förskjutning av denna princip. Sveriges hembygdsförbund ser här en risk för ökad politisering av kulturens innehåll.

Därtill framstår ansvarsfördelningen mellan stiftelsen, befintliga myndigheter och civilsamhällets aktörer som oklar. Många av de verk och uttryck som föreslås ingå i en kulturkanon förvaltas redan i dag av museer, arkiv, bibliotek och ideella organisationer med lång erfarenhet och stark lokal förankring.

5. Ekonomiska och praktiska konsekvenser

Sveriges hembygdsförbund avvisar bestämt förslaget att finansiera stiftelsens grundkapital genom Allmänna arvsfonden. Fonden är uppbyggd av privata medel och ska därför inte användas för att finansiera det vi ser som ett offentligt åtagande, dvs att utifrån de statliga målen för kulturpolitik och folkbildning tillhandahålla ett grundläggande stöd för kultur och bildning. Fondens medel är avsedda att stärka civilsamhällets verksamheter, och att använda dem för en statligt initierad satsning innebär därför också ett principiellt avsteg från fondens syfte.

Betänkandet föreslår dessutom att medel ska omfördelas inom redan hårt ansträngda kulturanslag. Detta riskerar att ytterligare försvaga de verksamheter som i praktiken bär upp bildning och delaktighet, inte minst i mindre tätorter och på landsbygden.

I ett kulturliv präglad av långvarig underfinansiering finns en uppenbar risk för att riktade satsningar får indirekt styrande effekter, även när deltagande formellt är frivilligt.

6. Avslutande bedömning

Sveriges hembygdsförbund menar att förslaget om en nationell kulturkanon innebär ett skifte i svensk kulturpolitik mot ökad innehållslig styrning som rimmar illa med principen om armlängds avstånd. Vår grundläggande inställning är att målen om bildning, gemenskap och delaktighet bättre uppnås genom långsiktiga satsningar på infrastruktur för kulturlivet, lokala mötesplatser och ideellt engagemang i hela landet.

SHF är största medlemsförbund i Ideell Kulturallians, IKA, och är även representerad i IKA:s styrelse under innevarande mandatperiod. Vi instämmer i de synpunkter som IKA för fram i sitt yttrande. Hembygdsrörelsen står också nära landets läns museer och är beroende av deras kompetens för förvaltning och förmedling av kulturarv. SHF är representerat i Läns museernas samarbetsråds styrelse och vi instämmer helt i deras synpunkter gällande finansiering av regional kultur. Vi är även medlemsförbund i Svenska Arkivförbundet och instämmer i deras analys av de ekonomiska konsekvenserna av betänkandets förslag.

Med vänlig hälsning

Jan Nordwall
Generalsekreterare